

topografies
re-versibles

josé malbonabo
javier peñafiel
anton roca
zona zàlata

EDICIÓ

Institut Municipal de Museus Reus
© dels textos, els seus autors
© de les imatges, Francesc Xavier Cabrero

Dipòsit Legal

Centre d'Art Cal Massó
Pròsper de Bofarull, 7
43202 Reus
T +34 977 010 664
calmasso.museus@reus.cat

AJUNTAMENT DE REUS

Alcalde
Lluís Miquel Pérez

Regidora Cap d'Àrea de Cultura
Empar Pont Albert

Gerent de l'Institut Municipal de Museus Reus
Josep Cruset Vallverdú

Direcció del Centre d'Art Cal Massó
Marc Ferran Sans

EXPOSICIÓ

Comissari
Aureli Ruiz

Coordinació
Elena Martí

Muntatge
Equip del Centre d'Art Cal Massó

Agraïments
Joan Pascual
Zona Zafàta & Co
Javier Peñafiel
José Maldonado
Anton Roca
Rad'Art, Itàlia
Xavier García
Rec, Tarragona
Lisanne Nadeau, Québec
Galerie des Arts Visuels, Québec
Universite Laval, Québec
Pilar Carbonell
Palma Dotze, Vilafranca del Penedes
Glòria Peréz
Galeria Joan Prats, Barcelona
Martí Peran
Jesús Llungueras
Carles Pitarch
Institut Ramon Llull
Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura
Ministerio de Cultura
i especialment a tots els donants somniadors

CATÀLEG

Edita
Institut Municipal de Museus Reus

Textos
Aureli Ruiz
Martí Peran
Anton Roca
Xavier García Puerto

Disseny Gràfic
estudi aureliruiz

Fotografies
Francesc Xavier Cabrero

Correccions
Teresa Gilavert

Impressió
A.G.Rabassa

3 + 1 + (1)

Una programació al voltant de les temàtiques de lloc

Cicle a cura d'Aureli Ruiz

1_La vida en comú.

2_Topografies re-versibles

3_Arquitectura psíquica i territori

4_Breathing-time

5_Espais "ficcional"

3 + 1 + (1) Una programació al voltant de les temàtiques de lloc, la vaig començar a esbossar allà per l'any 2005, quan encara no era vox populi parlar de "topo-logies" contemporànies i tan sols un petit grup reduït de persones (artistes, crítics, pensadors i estudiosos de la temàtica) parlàvem d'interferències, de contextos locals, d'art públic, de micropolítiques, etc., es transitava per un llinar ara esdevingut comú.

En aquests moments "mapejar" el/s territori/s és estratègia sovintejada dins de moltes obres, projectes i pseudoprojectes multidisciplinars i artístics i també en d'altres camps, a això ha contribuït, per bé i per mal, la globalització, perdoneu el tòpic, però precisament es tracta d'això no?, no de la globalització sinó dels tòpics! dels "topo-tòpics" –ja sé, sona estrany–, però el que defineix precisament aquesta específica programació al voltant de les temàtiques de lloc són els diferents territoris per on transita la nostra aparentment "individualitat", la de tots..., viscuda dia rere dia en comunitat i ritualment reglada.

Vam encetar aquesta programació cap a finals de març del 2010 formant part de l'acte inaugural de l'ampliació del Centre d'Art Cal Massó de Reus. La vida en comú va ser la primera de les cinc exposicions col·lectives d'aquesta programació prevista i mostrava els treballs i projectes de Pep Dardanyà, Jordi Canudas, Ester Ferrando i l'artista britànic i performer Mark McGowan. Tots ells plantejaven vies de treball amb diferents referents i col·lectius socials del seu entorn, i un incipient debat i acarament amb una certa "topo-lògia" d'allò quotidià i d'allò contemporani, una manera de situar-nos artísticament i políticament en el present continu en què s'han convertit les nostres "viscudes" vides.

Així doncs "Topografies re-versibles" és la conseqüent proposició al voltant de les temàtiques de lloc que us proposo.

Topografies re-versibles

3 + 1

L'espai “domèstic” comú, aquell que perquè és quotidià ens és rutinari i habitual, és alhora el més inquietant, precisament perquè la percepció que en tenim és constant —com les agulles del rellotge, no ens n'adonem però fugim. No és tan sols l'espai de la casa, el referent són tots aquells espais que percebem com a “domèstics” i que són alhora íntims i compartits, que són lloc d'estada i tal vegada territori sotmès, són tots aquells que ens conformen un “topos” re-versible.

A “Topografies re-versibles” els referents individuals i col·lectius de cada projecte se'ns mostren dins d'un àmbit “expandit”, estès i entès com un espai dualment temporal i permanent i de caire “domèstic”.

Els tres projectes: *Intermedio*, *espejos ciegos* de José Maldonado, *Intérprete de domicilios* de Javier Peñafiel, *La llotja dels somnis* d'Anton Roca i l'acció *De vegades 1 + 1 no són 2* de Zona Zàlata, acoten amb exactitud aquest sentit re-versible, recíproc i perturbador que realitzem a cada instant en tot moment, com és el fet diari de viure i, amb aquest, parlar, menjar, dormir, veure, sortir, escriure, treballar, xatejar, conduir. Tal vegada el sentit d'arrelar, d'instal·lar-se en un indret “domèstic” triat, compon una escenografia quotidiana a la deriva, domesticada i sotmesa, domiciliada —i tal i com ho percebem a hores d'ara— re-transmesa, diferida.

“Topografies re-versibles” es fa causa d'aquesta “implosió” domiciliada globalment, una característica més afegida a les nostres societats líquides i convulses.

Domèstic - Domicili - Domini-Allotjament

“Tornar a casa” després d'un viatge té el seu doble paral·lel virtual amb el típic prémer el botó d'inici o “home” —tornar al punt de partida, al domicili— després d'haver navegat per un mar de pàgines web que ens han semblat anodines o superinteressants. Connectem diàriament amb la nostra xarxa social favorita per veure, confirmar, afegir, rebutjar per habitual la darrera acció esdevinguda, ja sigui des del nostre “smartphone”, l'iPad o el portàtil, tot des de l'íntima “convenció familiar” que ens permeten les tecnologies afectives.

Benvinguts, doncs, a la república de repúbliques domèstiques ara que s'incita a proclamar-les des de la mediatització vulgar diferida a les nostres llars.

Benvinguts als projectes que ens plantegen els artistes de la mostra, trieu, escolliu, “choose a topic”:

Intermedio: espejos ciegos de José Maldonado. [www.e-limbo.org]

Intérprete de domicilios de Javier Peñafiel. [www.egolactante.com]

La llotja dels somnis d'Anton Roca. [<http://www.rad-art.org>]

De vegades 1 + 1 no són 2 de Zona Zàlata [<http://www.zonazalata.cat/ca/main.html>]

+ (1)

Video-lounge

Rutina, confiança, relaxació, estranyesa

Una selecció a cura de Xavier García Puerto

Mitjançant quatre peces de videocreació i una de ficció es planteja la possibilitat que la nostra topografia domèstica (i per tant, habitual, relaxada) pot presentar diferents versions més enllà d'aquella que creiem "domesticada". Exemples simptomàtics del que pot ocórrer: per refiar-se de la confiança, ens trobem perduts i desorientats. Aquestes obres tracten, a les palpentes, de situar-se a la desubicació que ens obligarà, si més no, a reubicar-nos. Una pregunta, una nova ullada, un pas en fals, un canvi extern mentre miràvem cap a una

altra banda i tot allò que creiem propi pot esdevenir estrany. De com una casa pròpia ens pot resultar desconeguda i, fins i tot, desconcertant.

Prva jutarnja [First thing]

Direcció i guió: Martina Lukanovic. Any: 2010

Durada: 6 minuts 30 segons. Nacionalitat: croata.

How to explain it to my parents #1

Direcció i guió: Lernert Engelberts i Sander Plugs.

Any: 2010

Durada: 9 min. Nacionalitat: holandesa.

Sinchronizacija [Synchronisation]

Direcció i guió: Rimas Sakalauskas. Any: 2009

Durada: 8 min. Nacionalitat: lituana.

Mother doesn't bowl anymore

Direcció: Teemu Nikki i Jani Pösö. Any: 2009

Durada: 10 min. Nacionalitat: finlandesa.

Dropping furniture

Direcció: Harald Hund i Paul Horn. Any: 2008

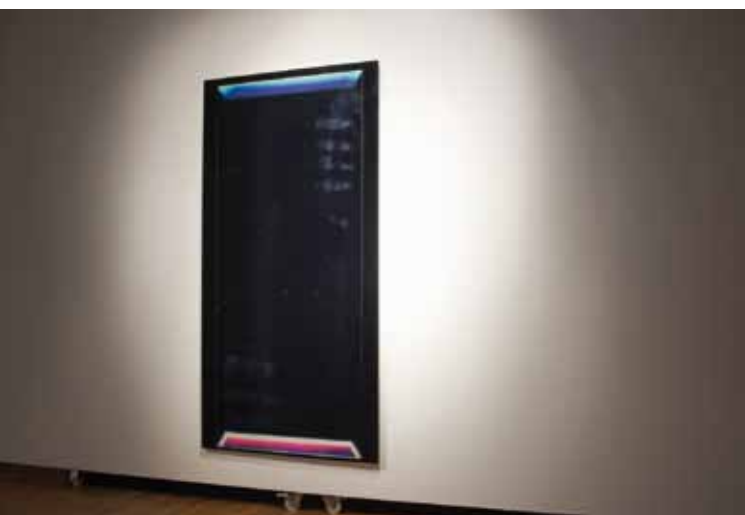
Durada: 5 min. Nacionalitat: austríaca.

De vegades 1 + 1 no són 2. Zona Zàlata

Intermedio: espejos ciegos. José Maldonado

**Intermedio...
espejos ciegos**

La imagen como tierra de nadie. No lugar propiedad de todos... al alcance de todos. Imagen "propia" desposeída de mirada, de voz, de olor, de tacto o sensibilidad alguna. Imagen siempre a la fuga y siempre a la búsqueda de un reencuentro que no es lógico, tampoco sensato. Imagen que se anula con la intensidad de nuestro anhelo. Luz ciega del alma y deseo sin recompensa... pura frustración... poesía sin más.

José Maldonado

Martí Peran. [Javier Peñafiel. Galería Joan Prats. Barcelona.]

En 1999 se incubó Egolactante. Cabezudo pero con perfil elegante. En los diez años transcurridos, Egolactante apenas modificó su aspecto; pero no padece nada parecido al *peterpanismo*; a lo sumo disfruta de auténtica autoestima. De aspecto inquieto, Egolactante sufre de un crónico estado de nerviosismo que, aún pudiendo parecer provocado por su vulnerabilidad emocional y política, se debe, en última instancia, a que decidió convivir con la ficción instalada dentro de su cabeza. La suma de estos poderosos componentes —cuerpo espamódico y habilidades intelectuales— convierten a Egolactante en una pequeña gran encarnación del nuevo *homo estheticus*.

Javier Peñafiel viene diseccionando las tensiones de la subjetividad contemporánea de mucho tiempo atrás. El personaje de Egolactante ha sido el eje sobre el cual ha gravitado este ensayo que, con independencia de los medios utilizados, siempre se ha formalizado desde un registro textual. Ya se trate de dibujos, paneles, videos u otros soportes, la escritura es quien organiza las partituras. *No verbal todo por escrito* es precisamente una exposición-collage que, en último término, ha de interpretarse como un solo texto coral. Un texto, siempre negro sobre blanco, en el que se hilvanan los distintos ingredientes de esa subjetividad contemporánea a golpe de palabras y de figuras. En cada episodio podemos reconocer un diagnóstico sobre esa subjetividad: siempre en estado incipiente [ego-lactante]; de apariencia escéptica pero vulnerable a las pasiones [*roto por una causa débil*]; liberada de proyectos y jactándose de encarnar una pura experiencia sin Historia; obsesionada en con-fundirse con una erótica; obligada a autoproclamarse como semilla de lo político [la subjetividad pre-comunitaria como raíz de lo comunitario posible] y, ante todo, exhibiéndose como una subjetividad de naturaleza

Intérprete de domicilios. Javier Peñafiel

estética, que permita acomodarse mejor a las infinitas imperfecciones que rodean a los egolactantes, en contraste con lo que supuso la moral para la subjetividad anterior (moderna). De ahí que propusiéramos resumir todo lo que condujo hasta esta última puesta en escena de Egolactante como una suerte de epifanía (dramática) del *homo estheticus*; porque egolactantes son quienes declinan la emoción, desde su inicial condición de estructura psicológica, a la posibilidad de adquirir ahora condición de estructura social. Que haya *vida inteligente en la ilusión* significa exactamente esto. Con el ejercicio de nuestras prerrogativas estéticas y eróticas quizás no pueda construirse ninguna gran cultura ni civilización si quiera hedonista; pero quizás sí pudiera señalarse una sociabilidad elemental, forjada escasamente en una experiencia de perímetro muy corto (el contacto con el otro; el radio del deseo; el cuento en mi cabeza) pero capaz de acumular fragmentos para un escenario común.

Las incertidumbres generales (de orden sexual, ideológico, laboral,) que acechan hoy a los procesos de construcción de identidad, han acelerado la misma conversión del capitalismo tardío en una gran máquina de producción de subjetividad. Conocedor de donde se halla la verdadera fisura (la urgencia de ser alguien en algún lugar), el mercado no se entretiene ya en ofrecer productos caducos sino componentes actualizables para la configuración de supuestos sujetos libres y esbeltos. Frente a esta dinámica, la pequeña subversión de Egolactante pasa abandonar la oferta e iniciar un periplo en solitario. ¿Lo micropolítico no era, precisamente, el gesto de no reproducción de los modelos de subjetividad ya dados?. Eso lo convierte necesariamente en melancólico, pero atravesado por una melancolía activa y productiva, bien distinta de la pasividad saturnina del viejo romántico; y es que hoy todavía *la ciencia melancólica está mal traducida*.

Llotja dels Somnis. Reus 2011

luogoComune una proposta d'**Anton Roca**

La *Llotja dels somnis* proposa l'activació d'un "espai participat" en què, mitjançant l'adhesió individual, sigui possible donar, tot explicant-lo, un "somni" que esdevé "territori d'agregació" per a la constitució d'una "comunitat temporal" integrada per persones que no es coneixen i que comparteixen amb els altres participants una part del propi territori íntim i personal.

La *Llotja dels somnis* és un projecte de recerca, articulat en etapes, a l'entorn d'un ampli recorregut geogràfic que ha tocat fins ara diferents territoris i, amb ells, diferents àmbits lingüístics i socioculturals: dues etapes a Itàlia, a Sermoneta (2007) i Forlì (Festival Crisalide, 2007), i una a Québec (2010), aquesta darrera, en l'àmbit d'una residència a la Galerie Des Arts Visuels de l'Université Laval.

El projecte està estructurat en dos moments diferents. El primer, configurat com a "instal·lació-acció", preveu la recollida del material "somnis" directament en un espai públic. Un material oníric que constituirà una "instal·lació vídeo" que es presentarà en un moment successiu.

El "territori físic" d'aquest "espai participat" és el llit. Tot el nostre cicle existencial troba cabuda en el llit, que es configura com un espai-projecció de les nostres vides. Tot i ser un lloc íntim i personal, el llit és també un *llocComú*⁽¹⁾ que caldrà entendre en l'àmbit d'aquest projecte i al mateix temps que és el territori existencial personal, com una gran metàfora del territori geogràfic al que cadascú de nosaltres pertany.

El "territori conceptual" d'aquesta acció artística és el "somni", que podem considerar com un *alter ego* de la nostra dimensió existencial conscient. El somni és com un mirall posat davant del temps en què estem desperts i que en reflecteix la llum dins l'obscuritat del temps del somni, fet que ens permet de viure una experiència visiva generada directament per la nostra psique. Veure imatges sense els ulls!⁽²⁾

A partir d'aquestes imatges i mitjançant la tècnica de "l'elaboració secundària"⁽³⁾, és a dir, la seva traducció en el llenguatge logicodiscursiu del temps en què som conscients, el somni pot desvetllar aspectes desconeguts de nosaltres mateixos, tot donant-nos una nova perspectiva de la realitat existencial que l'origina.

Com en totes les traduccions, però, podem perdre alguns dels elements importants del somni, com ara el fet de poder experimentar emocions i pensaments relatius a persones, objectes i/o situacions que no és necessari que s'adaptin a les regles de la percepció real i, donat que el somni està governat per lleis emotives, defugir també les regles imposades per la lògica racional i els comportaments derivats del control social.

Notes

[1] Cal entendre per “llocComú” —*luogoComune* en la llengua italiana amb la què ha estat definit aquest àmbit de recerca del meu treball— com aquells llocs o espais en els quals, per raons inherents a la seva pròpia natura, conflueixen totes les diversitats. Llocs que són també expressió d'un caràcter ancestral i que són, per tant, reconeixibles i reconeguts per tothom. És a dir, “llocs” que són “comuns” a totes les persones, independentment del territori i de la cultura d'origen. En conseqüència, els *llocComú* son expressió d'un “*sentit de comunitat*” que cal col·locar per damunt dels límits territorials, geogràfics i culturals sota els quals viu el gènere humà.

[2] “Lonironàutica” o somni lúcid (de l'anglès *lucid dream*) és una experiència a través de la qual és possible ser conscients d'estar somniant. El somniador, anomenat “onironauta”, pot, amb una certa pràctica, explorar i fins i tot modificar el propi somni.

[3] “Elaboració secundària”. Segons Freud, es tracta de la reconstrucció del somni en una forma comprensible i seqüencial, mitjançant el llenguatge estructurat de les paraules.

La llotja dels somnis d'Anton Roca

Del 25 de febrer al 28 d'abril de 2011

Centre d'Art Cal Massó Reus

Pròsper de Bofarull, 7

43202 Reus

T +34 977 010 664

calmasso.museus@reus.cat

www.calmasso.reus.cat

De dimarts a dijous de 17 a 20 h.

divendres de 17 a 21 h.

dissabte de 10 a 14 i de 17 a 20 h.

organitza i produeix

amb la col·laboració

**CENTRE D'ART
CAL MASSÓ
REUS**

**GALERIE
DES ARTS
VISUELS**

Universitat
LEIDA

PALMADOTZE
Gal·lèria d'art.

GALERIA JOAN PRATS

amb el suport

III Institut
ramon llull
Llengua i cultura catalanes

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

